

проектировать пути и средства повышения эффективности в этом направлении. В статье доказана актуальность проблемы по подготовке студентов педагогического ВУЗа I – II уровней аккредитации к формированию познавательных интересов младших школьников, определено и рассмотрено содержание общих подходов к разработке модели её реализации.

Ключевые слова: познавательный интерес, готовность к формированию познавательного интереса, модель подготовки будущих учителей к формированию познавательного интереса младших школьников.

Danilchenko S. V. General Approaches to the Development of a Model for Training of Students of Pedagogical University and Level of Accreditation Prior to the Formation of Cognitive Interests of Pupils of Junior School

The teacher's willingness to form cognitive interests of primary schoolchildren is the teacher's personal characteristic that supposes his/her ability to aim the development of schoolchildren's cognitive interests, designing of ways and methods of effectiveness improvement in this area as professional activity. The article proves the problem topicality of the students' training in pedagogical higher educational establishments of I – II levels of accreditation for forming of primary schoolchildren's cognitive interests, defines and reviews the contents of general approaches to model development and its implementation.

Key words: cognitive interest, willingness to form cognitive interest, model of future teachers' training for forming of primary schoolchildren's cognitive interest.

Стаття надійшла до редакції 09.01.2013 р.

Прийнято до друку 24.01.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф., акад. МАНПО Чиж О. Н.

УДК 378:629.33

М. С. Дем'яненко

**ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ
ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНЬОЇ ГАЛУЗІ ДО ПАРТНЕРСЬКОЇ
ВЗАЄМОДІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

Стан автомобільно-дорожньої галузі в країні значною мірою впливає на інтенсивність розвитку не тільки всіх галузей промисловості, але й інших сфер життєдіяльності суспільства. При цьому виникає

проблема підвищення якості підготовки інженерно-технічних кадрів, що, зокрема, включає необхідність формування в майбутніх фахівців автомобільно-дорожньої галузі готовності до здійснення партнерської взаємодії, без чого вони не зможуть успішно виконувати свої професійні обов'язки.

У науковій літературі висвітлено такі аспекти порушеної проблеми: розкрито суть поняття партнерства та його роль під час розбудови взаємодії між людьми (В. Михеєв, Н. Хридіна, П. Третяков та інші), схарактеризовано концептуальні засади організації навчального процесу на основі партнерства (Ш. Амонашвілі, І. Бех, І. Зязюн, С. Копилова, Т. Круковська, В. Рябчиков та інші), проаналізовано зміст структурних компонентів професійної готовності людини до здійснення професійної діяльності (Е. Зеєр, Л. Карташова, В. Моляко, В. Шадриков та інші), розкрито специфіку підготовки майбутніх фахівців автомобільно-дорожньої галузі у вищій школі (Т. Андрюхіна, Ю. Бугаєвська, С. Осокін, О. Пчельников). Причому деякі автори (І. Беляєвський, С. Валуєв, В. Кузнецов, А. Старцева та інші) у своїх наукових публікаціях звертають увагу на недостатню теоретичну розробленість проблеми формування готовності майбутніх фахівців до розбудови партнерської взаємодії, констатують низький рівень її сформованості у студентів вищої школи.

Докладно не зупиняючись на аналізі різних точок зору науковців (О. Балалієва, І. Заяць, Я. Коломинський, Є. Коротаєва, В. Михеєв, О. Мітрохович, Н. Плескачова, В. Рябчиков та ін.) щодо визначення суті поняття готовності фахівця до партнерської взаємодії в професійній діяльності, зауважимо, що в контексті дослідження під цим поняттям розуміється інтегративна особистісна якість, що проявляється в його спроможності розбудовувати з іншими людьми такого типу ділові стосунки, які сприяють розв'язанню суперечностей в професійній діяльності та забезпечують оптимально можливу збалансованість спільних дій на основі рівноправного врахування інтересів кожного учасника.

Для визначення реального стану готовності майбутніх фахівців автомобільно-дорожньої галузі до партнерської взаємодії у професійній діяльності нами було проведено пілотажне дослідження, в якому взяли участь 407 студентів, 59 викладачів вищих технічних закладів і 47 керівників різних організацій автомобільно-дорожньої галузі. Як свідчать результати цього дослідження, майже 60 % студентів більш-менш чітко усвідомлюють суть партнерської взаємодії, проте тільки третина з них вважає, що саме така взаємодія повинна стати основою їхньої майбутньої професійної діяльності. Крім того, за результатами опитування викладачів і керівників організацій автомобільно-дорожньої галузі встановлено, що тільки 19,6 % майбутніх фахівців спроможні на практиці розбудовувати партнерські відносини під час здійснення ділової комунікації.

Отже, дані проведеного нами пілотажного дослідження дозволяють зробити висновок про недостатній рівень готовності студентів автомобільно-дорожніх спеціальностей до партнерської взаємодії. Цей висновок повністю збігається з висновками інших науковців.

На основі врахування сформульованих у науковій літературі теоретичних положень з окресленої проблеми та результатів пілотажного дослідження було висунуте припущення, що ефективність процесу формування готовності майбутніх фахівців автомобільно-дорожньої галузі до партнерської взаємодії у професійній діяльності суттєво підвищиться, як забезпечити такі педагогічні умови:

- оволодіння студентами знаннями та вміннями здійснювати взаємодію на основі партнерства у процесі колективного розв'язання підготовленого комплексу проблемних навчальних і професійно-навчальних ситуацій;

- набуття майбутніми фахівцями під час проходження виробничої практики досвіду партнерської взаємодії з різними категоріями працівників на основі прояву здатності до децентрації.

Теоретичне обґрунтування цих умов було представлено в попередніх авторських публікаціях. Для доведення правильності висунутого припущення проводився педагогічний експеримент.

Метою статті є аналіз перебігу та отриманих результатів проведення експерименту з реалізації визначених педагогічних умов формування готовності майбутніх фахівців автомобільно-дорожньої галузі до партнерської взаємодії у професійній діяльності.

Відзначимо, що педагогічний експеримент з метою перевірки вищевказаного припущення проводився протягом 2010 – 2012 рр. на базі Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. Для участі в експерименті було обрано експериментальну (218 осіб) й контрольну (214 осіб) групи. Крім того, в експериментальній роботі брали участь 49 викладачів різних навчальних дисциплін і кураторів студентських груп.

З урахуванням рекомендацій науковців і результатів власного дослідження для визначення впливу визначених педагогічних умов на стан готовності студентів до партнерської взаємодії було обрано відповідні критерії та показники її сформованості:

- *мотиваційно-ціннісний* (характер сформованості у студентів мотивів щодо оволодіння готовністю до партнерської взаємодії; характер ціннісного ставлення до партнерства у професійній роботі);

- *когнітивно-дієвий* (рівень сформованості у студентів знань, необхідних для розбудови партнерської взаємодії у професійній діяльності; рівень сформованості професійно необхідних груп умінь: організаційних, комунікативних, рефлексивних, оцінних);

- *особистісно-поведінковий* (характер прояву професійно необхідних особистісних якостей: спостережливості, толерантності,

емпатійності, інтелектуальної гнучкості, відповідальності; характер поведінки в діловій комунікації).

Дані проведеної на констатувальному етапі експерименту діагностики засвідчили, що за визначеними критеріями й показниками в стані готовності студентів до партнерської взаємодії суттєвих відмінностей не виявлено.

У процесі здійснення навчально-виховної роботи в експериментальній групі реалізовувалися вищевказані педагогічні умови формування в студентів готовності до партнерської взаємодії у професійній діяльності. У контрольній групі окремого завдання щодо формування такої готовності у студентів не ставилося, тому ця властивість у них формувалась стихійно під час застосування традиційних для вищого технічного навчального закладу методів і форм організації педагогічної взаємодії.

Так, на підставі вивчення функціональних обов'язків інженерів автомобільно-дорожньої галузі, навчальних програм і планів, за якими проводиться професійна підготовки майбутніх фахівців у вищій технічній школі, у процесі проведення експериментальної роботи було розроблено комплекс різноманітних проблемних навчальних і професійно-навчальних ситуацій, які є типовими для професійної діяльності інженера автомобільно-дорожнього складу.

Цей комплекс включав декілька блоків завдань, пов'язаних з розбудовою партнерських відносин фахівців з різними категоріями працівників, зокрема такими:

- керівниками організації, де працює сам інженер, та управлінцями окремих її підструктур;
- колегами по роботі;
- діловими партнерами з інших організацій;
- конкурентами, які працюють на тому ж сегменті ринку;
- представниками державних органів, контролюючих та інших установ (служби протипожежної безпеки, служби санітарно-епідемічної служби, державної автомобільної інспекції тощо).

Відповідно до першої визначеної педагогічної умови, студенти експериментальної групи залучалися до колективного вирішення підготовлених проблемних навчальних і професійно-навчальних ситуацій, в яких моделювалися різні аспекти професійної діяльності інженерів автомобільно-дорожнього складу.

У разі відчуття студентами в колективній діяльності певних утруднень їм надалася своєчасна педагогічна підтримка з боку викладача. Причому він стежив, щоб взаємодія між виконавцями поставлених завдань відбувалася на основі партнерських взаємовідносин, прояву кожним із них шанобливості й толерантності до позицій своїх опонентів з різних питань. У свою чергу, це сприяло оволодінню студентами знаннями, вміннями, якостями, необхідними для здійснення взаємодії на основі партнерства.

Зокрема, під час реалізації вищевказаної педагогічної умови з метою формування готовності студентів до партнерської взаємодії в професійній діяльності широко застосовувалася кейс-технологія. Як відомо, робота майбутніх фахівців над кейсом передбачає групове вирішення ними тільки однієї базової ситуації. Тому під час застосування цієї технології викладачі готували достатню кількість кейсів, щоб забезпечити формування у студентів професійно необхідних знань і вмінь.

Важливо відзначити, що виконання кейсового завдання відбувалося ефективно тільки в тому випадку, коли члени малої групи були спроможні чітко скоординувати свої зусилля, правильно розподілити між собою основні ділянки роботи, розробити різні варіанти розв'язання сформульованої ситуації та обрати з них оптимальний, на підставі колективного обговорення прийняти групове рішення. Отже, застосування кейс-технології сприяло не тільки вдосконаленню фахових знань і вмінь студентів, але й розвитку їхньої готовності до партнерської взаємодії в майбутній професійній діяльності.

Подальша робота з формування в майбутніх фахівців автомобільно-дорожньої галузі готовності до партнерської взаємодії у професійній діяльності відбувалася під час проходження ними виробничої практики, коли вони мали продемонструвати засвоєні знання, вміння та якості в реальній виробничій обстановці. Причому друга визначена педагогічна умова передбачала, щоб керівники практики від вищого технічного навчального закладу, а також відповідальні за її проходження працівники організації, де вона відбувалася, контролювали процес набуття студентами досвіду розбудови партнерської взаємодії на основі децентралізації.

Нагадаємо, що поняття «децентралізація» у свій час було введено Ж. Піаже. Науковець позначив цим терміном психологічний механізм врахування людиною у процесі комунікації точок зору інших її учасників з подальшою координації з ними власної точки зору.

На думку В. Рябчикова, феномен децентралізації проявляється у зміні суб'єктом спілкування власної точки зору, позиції внаслідок її зіткнення, зіставлення та інтеграції з позиціями опонентів. Тому джерелом децентралізації є безпосереднє чи опосередковане спілкування суб'єкта з іншими учасниками взаємодії, у процесі якого може відбутися зіткнення точок зору, котрі не узгоджуються між собою. У свою чергу, це спонукає кожного учасника комунікації до певного перетворення власної позиції [5, с. 50 – 51]. Стосовно визначення суті поняття децентралізації ми приєднуємося саме до точки зору цього автора.

Як уже вказувалося, реалізація другої визначеної педагогічної умови в експериментальній роботі спрямовувалась на набуття студентами досвіду партнерської взаємодії з різними групами спеціалістів. У світлі цього забезпечувалось, щоб майбутні фахівці в реальній професійній діяльності поступово накопичували широкий

досвід розбудови ділових контактів на партнерській основі з різними категоріями працівників.

Причому студентам під час проходження виробничої практики пропонували виконувати завдання, які передбачали прояв ними різного рівня самостійності. Так, деякі з цих завдань вимагали від майбутніх інженерів уважного й точного виконання певних професійних дій, прояву готовності підкорятися командам більш компетентних і досвідчених фахівців. При виконанні інших завдань, які допускали для практикантів більш високий рівень самостійності та свободи, їм пропонувалось проявити ініціативу в розбудові взаємодії з іншими людьми та скоординувати спільні зусилля на вирішення поставлених завдань.

У контрольній групі формування готовності студентів до партнерської взаємодії здійснювалося стихійно за допомогою традиційних для вищої школи методів і форм навчально-виховної роботи.

Як свідчать отримані результати експерименту, наприкінці його за всіма визначеними критеріями й показниками у студентів експериментальної групи було зафіксовано більш суттєві позитивні зміни в рівнях їхньої готовності до партнерської взаємодії у професійній діяльності порівняно зі студентами контрольної групи.

Так, в експериментальній групі кількість студентів, готовність яких до такої взаємодії відповідала високому рівню, збільшилася на 27,3 %, а в контрольній групі – лише на 2,9 %. Водночас кількість студентів, які залишились на низькому рівні такої готовності, в експериментальній групі зменшилась на 32,5 %, а в контрольній групі – лише на 3,2 %. Вірогідність результатів експериментальної роботи доведена засобами математичної статистики.

Висновки. Отже, як свідчать дані експериментальної роботи, реалізація вищевказаних умов дійсно забезпечує покращення готовності майбутніх фахівців автомобільно-дорожньої галузі до партнерської взаємодії у професійній діяльності. Однак проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів визначеної проблеми. Подальшого наукового пошуку потребують такі питання, як підготовка викладачів до формування цієї готовності у студентів, а також організація самовиховання майбутніх фахівців у визначеному напрямі.

Список використаної літератури

1. Балалиева О. В. Социально-педагогическое партнерство : историко-генетический анализ становления / О. В. Балалиева // Молодой ученый. – 2011. – № 5. – Т. 2. – С. 124-127. **2. Коломинский Я. Л.** Психология педагогического взаимодействия / [Я. Л. Коломинский, Н. М. Плещачева, И. И. Заяц, О. А. Митрохович] ; под ред. Я. Л. Коломинского. – СПб. : Речь, 2007. – 240 с. **3. Коротаева Е. В.** Педагогическое взаимодействие : опыт проблемного анализа : монограф.

/ Е. В. Коротаяева. – Екатеринбург : УрГПУ, 2007. – 276 с.
4. Михеев В. А. Основы социального партнёрства : теория и политика / В. А. Михеев. – М. : Экзамен, 2001. – 448 с. **5. Рябчиков В. В.** Педагогические основы полемического взаимодействия в процессе вузовской подготовки специалистов : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.01 / В. В. Рябчиков. – Москва, 2009. – 348 с.

Дем'яненко М. С. Експериментальна робота з формування готовності майбутніх фахівців автомобільно-дорожньої галузі до партнерської взаємодії у професійній діяльності

У статті визначено суть готовності фахівця до партнерської взаємодії у професійній діяльності як інтегративної особистісної якості, що проявляється в його спроможності розбудовувати з іншими людьми такого типу ділові стосунки, які сприяють розв'язанню суперечностей в професійній діяльності та забезпечують оптимально можливу збалансованість спільних дій на основі рівноправного врахування інтересів кожного учасника. Визначено педагогічні умови формування такої готовності в майбутніх фахівців автомобільно-дорожньої галузі: оволодіння ними знаннями та вміннями здійснювати взаємодію на основі партнерства під час колективного розв'язання підготовленого комплексу проблемних навчальних і професійно-навчальних ситуацій; набуття студентами під час проходження виробничої практики досвіду партнерської взаємодії з різними категоріями працівників на основі прояву здатності до децентрації. Проаналізовано перебіг та результати експериментальної роботи з реалізації цих умов на практиці.

Ключові слова: партнерська взаємодія, майбутній фахівець, автомобільно-дорожня галузь, готовність, експериментальна робота.

Демьяненко М. С. Экспериментальная работа по формированию готовности будущих специалистов автомобильно-дорожной отрасли к партнерскому взаимодействию в профессиональной деятельности

В статье определена сущность готовности специалиста к партнерскому взаимодействию как интегративное личностное качество, проявляющееся в его способности выстраивать с другими людьми такого типа деловые отношения, которые способствуют разрешению противоречий в профессиональной деятельности и обеспечивают оптимально возможную сбалансированность совместных действий на основе равноправного учета интересов каждого участника. Определены педагогические условия формирования этой готовности у будущих специалистов автомобильно-дорожной отрасли: овладение ими знаниями и умениями осуществлять взаимодействие на основе партнерства во время коллективного решения подготовленного комплекса подготовленных проблемных учебных и профессионально-учебных ситуаций; накопление студентами во время прохождения

производственной практики опыта партнерского взаимодействия с разными категориями работников на основе проявление способности к децентрации. Проанализированы ход и результаты экспериментальной работы по реализацию этих условий на практике.

Ключевые слова: партнерское взаимодействие, будущий специалист, автомобильно-дорожная отрасль, готовность, экспериментальная работа.

Demjanenko M. S. Experimental Work Aimed to Form the Readiness of Specialists-to-Be of the Automobile and Road Branch for the Partnership Interaction in the Professional Activities

The essence of the readiness of a specialist for the partnership interaction as an integrative personal feature that appears in his (her) ability to create such business relations with other people is presented in this article. It is established that these relations help to soften the contradictions in the professional activities and provide optimal balance of common actions on the basis of mutual consideration of every participant interests. Pedagogical conditions of the formation of this specialists'-to-be readiness are defined: the acquirement of knowledge and skills to provide the interaction on the basis of partnership during collective decision of the complex problematical educative and professional and educative situations; accumulation of partnership interaction experience with different categories of employees by students during field trips. The process and results of these conditions realization in the experimental work are analyzed.

Key words: partnership interaction, specialist-to-be, automobile and road branch, readiness, experimental work.

Стаття надійшла до редакції 09.01.2013 р.

Прийнято до друку 24.01.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Ткачова Н. О.

УДК 378.015.31:613:378.091.322

В. В. Жмурко, В. М. Бадьїн

**ФОРМУВАННЯ ЗСЖ СТУДЕНТІВ В ПОЗААУДИТОРНІЙ
ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНІЙ РОБОТІ**

Стан здоров'я молоді є найважливішою складовою здорового потенціалу нації, тому збереження і розвиток здоров'я студентів і формування у них здорового способу життя сьогодні має пріоритетне значення. На сучасному етапі розвитку суспільства активізувалася увага до формування здорового способу життя студентів. Це пов'язано із